

RADOSLAV VEČERKA (Brno)

K VÝVOJIVĚT S NOMINÁLNÍM PREDIKÁTEM
BEZ KOPULY

Když jsem se pokoušel v příspěvku rozmnoženém jako materiál pro diskusi na symposiu (viz zde str. 365—374) stanovit kritéria pro hodnocení stsl. obrátů vzniklých vlivem řečtiny (typu *jevangelije ježe otъ ioanna*), uvažoval jsem i o tom, jak by bylo možno hodnotit fakt, že jejich časová platnost byla víceznačná; připomněl jsem zároveň, že taková časová nejednoznačnost nebyla u vět s nominálním predikátem bez kopuly v stsl. zásadně neobvyklá a věty jako *(žena) jeize imę elizavethъ* mohly mít podle kontextu časový význam buď přítomný, nebo přeteritální, nebo i futurální. K tomu lze dodat, že stejně je tomu často i v památkách staročeských a v starších fázích slovanských jazyků vůbec. Nebyl tu tedy ještě ustálen ten dnes běžně rozšířený úzus, že by absence kopuly implikovala přezens nebo atemporálnost, že by tedy šlo o pravou nulu (zero). Dalo by se říci, že se v užití nesponové varianty vět s nominálním predikátem uplatňovala ještě do značné míry „motivace adherentní“, řečeno slovy O. Lešky, nebo že tu docházelo ke „kategoriální transgresi“ (rozuměj k transgresi z kontextu), jak podobný jev z dialektů výstižně nazývá V. Michálková (viz její příspěvek zde na str. 129—135).

S jistým zjednodušením a vyhocením by snad bylo možno uzavřít, že časová platnost a vůbec sama existence vět s nominálním predikátem bez kopuly byla v minulosti více vytvářena souřadnicemi kontextu, kdežto dnes spíše souřadnicemi systému nebo „syntaktického paradigmatu“ v tom smyslu, v němž tohoto termínu na našem zasedání užívá prof. Švedovová; (mám na mysli v tomto druhém případě zařazení vět, jako je rus. *moj otec učitel* jako přítomného členu do časové řady s přeteritálním *byl* a s futurálním *budet*). A tento závěr může posloužit jako příklad k tomu navrženému bodu naší diskuse, v němž se mluví o změně promluvočných jevů v systémové.